

Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

ΤΗΣ Κ. ΣΟΦΙΑΣ Κ. ΣΠΑΝΟΥΔΗ

*Οσοι παρέστησαν την προπερασμένη Κυριακή εις την ιεράν λειτουργίαν του Ναού της Μητροπόλεως άκουσαν να ψάλλεται το Δοξαστικόν με την τελειότητα της ορθόδοξης βυζαντινής μουσικής, της άγνωστης στην Ελλάδα. Ο άρχων μέγας πρωτοψάλτης των Πατριαρχείων, Ιάκωβος ο Ναυπλιώτης που ήλθε να έφησυχάση πλέον στας Αθήνας ύστερα από εξήντα έτών τιμημένον στάδιον στην Πόλι, έψαλε το Δοξαστικόν ύστερα από την έκδηλωθείσαν επιθυμίαν του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου. Ο Ιάκωβος είχε άδιαμφισβήτητα ο μεγαλείτερος «μαίτρ» της βυζαντινής μουσικής και διατηρεί ακόμα την αίγλη της φωνής του και της τέχνης του. Είναι ο κύριάρχος του μεγάλου βυζαντινού ύφους με τη γνησιώτερη σφραγίδα. Χωρίς καμμιά επίδειξι, καμμιά νοθεία στην άγνότατη τέχνη του, συγκινεί τον Χριστιανό και τον έμπειρότεχνο μουσικό εξίσου με το μεγάλο στυλ που χαρακτηρίζει την κάθε του σοδαρή αναδημιουργία. Αύστηρότατος τηρητής του γράμματος αλλά και του πνεύματος της πρωταρχικής βυζαντινής παραδόσεως, έχει την υπέρτατη δύναμι να εκθλίβη από το κάθε τροπάριο την πεμπτουσία της πνευματικότητος που το διακρίνει, και να μεταδίδη στο εκκλησίασμα που κρέμεται από τα χείλη του μια μεγάλη ένδομυχη συγκίνησι, παρόμοια εκείνης που πηγάζει από τις μεγάλες μουσικές δημιουργίες των αιώνων.

Η παρουσία του διδασκάλου αυτού στας Αθήνας ύστερα από την θέλλαν των συζητήσεων που προκάλεσε το ζήτημα της βυζαντινής μουσικής, το περασμένο καλοκαίρι, πέρνει μια μεγάλη σημασία. Ο Ιάκωβος είναι ένας μεγάλος διδάσκαλος. Επί είκοσι χρόνια διηύθυνε τους πατριαρχικούς χορούς και στάθηκε αυτός ο κορυφαίος σολίστ καθώς και ο διευθυντής του συνόλου των. Αρχισε το στάδιόν του σε ηλικίαν δεκατεσσάρων έτών από αναγνώστης και κανονάρχης του δευτέρου Δομεστίχου και έφθασε εις τα ανώτατα αξιώματα του Αρχοντος και Μεγάλου Πρωτοψάλτου. Διότι στο Φανάρι, ο κρίκος της μεγάλης αλυσίδας που μας συνδέει με τις παραδόσεις της Βυζαντινής λατρείας διατηρείται αδιάσπαστος από την έπαύριον της Αλώσεως ως σήμερα. Ο οργανισμός της Βυζαντινής Μητροπόλεως διατηρείται ως σήμερα όπως τον διέγραψαν οι μεγάλοι Πατριάρχαι πρό δεκαπέντε αιώνων. Τα εκκλησιαστικά όφικια όπως τ' αναγράφει ο Κουροπαλάτιος, αί πεντάδες των δύο χορών, που τας διασώζει ως σήμερα το Εύχολόγιον της Μεγάλης Εκκλησίας, ο Δευτερεύων των Διακόνων, ο Πρωτοψάλτης, οι δύο Δομεστικοί του πρώτου και του δευτέρου χορού, ο Αρχων των Κοντακίων, ο Πριμηκύριος, οι Αναγνώσται, ο Πρωτοκανόναρχος, οι Κανονάρχαι, οι Οστιάριοι, οι Εύταξίαι, και όλο το πλήθος των άλλων ακόμη κατωτέρων τιτλούχων βρίσκονται στις θέσεις τους ως σήμερα στην κάθε τελετή της Πατριαρχικής Αύλης.

Για όσους έζησαν στην Πόλι την τιμιωτάτη εκκλησιαστική μας παράδοσι δεν υπάρχει ούτε κατά διάνοιαν ζήτηματα βυζαντινής μουσικής όπως το παρουσιάζουν οι διάφοροι συζητηταί στην Ελλάδα. Η βυζαντινή μουσική υπάρχει και διατηρείται άκέραια με τους θεματοφύλακας της μεγάλης της παραδόσεως, της όποιας οι κρίκοι από τον τέταρτον και πέμπτον αιώνα δένουν όλους τους καιρούς ως τις ημέρες μας. Η Βυζαντινή μουσική είναι απόλύτως συνυφασμένη με τις τελετές της εκκλησιαστικής μας λατρείας. Ο άσκητισμός όλων των έκδηλώσεών της είναι ή άγνότερη έξωτερικευσις του πνεύματος των πρώτων ορθόδοξων χριστιανικών αιώνων, μακράν από τα σύμβολα της μεγάλης τέχνης του καθολικισμού. Μέσα στο πλαίσιον του Πατριαρχικού Ναού στο Φανάρι, που το βα

ραίνουν και το καταθλίβουν τόσες μεγάλες ιστορικές αναμνήσεις, αναζη όλο το Βυζαντινόν παρελθόν στην αίγλη του την άφθαρτη από τους αιώνες. Στην Εκκλησία μέσα λάμπει με μιάν ασύλληπτη στα μάτια των κοινών ανθρώπων αντίνομία το κατάμαυρο βυζαντινό τέμπλο, με το φώς ενός κόσμου νοητού, με τις ανάγλυφες λιτανείες των αιώνων της ξυλογλυπτικής του, που φαντάζεται κανείς ότι τις κατεργάσθηκαν αυτά τα πεπρωμένα της φυλής, και ο ναός όλος άντηχεί από την ίδια ικετήρια δέησι που συγκλόνιζε τους θόλους με τις δραματικές μονοφωνίες των μεγάλων βυζαντινών καιρών.

Οι χοροί του Πατριαρχικού Ναού είναι καταρτισμένοι με όλο το τυπικόν μεγαλείον της γνησίας βυζαντινής παραδόσεως. Ακριβώς όπως τους περιγράφει ο Κουροπαλάτιος: «Έξ εκατέρων των μερών του ναού, επί ξυλίνων αναβαθρών ίστανται οι πρωτοψάλται και οι δομestικοί, οι κανονάρχαι και έτεροι της εκκλησιαστικής τάξεως άδειν είδότες ους «κράκτας έθος όνομάζειν έστι». Τα μέλη που ψάλλονται αντιφώνως από τους μικρούς κράκτας είναι θαυμασίως υποβλητικά και ή έντύπωσις τους άπαραμίλλη. Η διαλογή των μικρών κανοναρχών που είναι τα πλέον καλλίφωνα παιδάκια των μουσικών πατριαρχικών σχολών είναι το κυριώτερον μέλημα του Αρχοντος Μεγάλου Πρωτοψάλτου. Ο Ιάκωβος ακολούθησε πάντα στην διεύθυνσί του την παράδοσι των μεγάλων προκατόχων του, Γεωργίου του Κυζικηνού του Γεωργίου Βιολάκη και του Νηλέως Καμαράδου. Ο Πατριάρχης τον προσάγορεύει με τον τίτλον του, «Αρχον». Ο κάθε μουσικός όμως θα τον άποκαλέση «Μαίτρ». Και όσοι εύτύχησαν να παρακολουθήσουν την ένότητα και την απόλυτη όμοιογένεια των Πατριαρχικών χορών κάτω από την φωτισμένη του καθοδήγησι είναι σε θέσιν να έκτιμήσουν την άνένδοτη εργασία του και τη βαθειά έξερευνημένη του μελέτη.

ΣΟΦΙΑ Κ. ΣΠΑΝΟΥΔΗ